

monogràfic, que en 1998 fue *Mujeres, regulación de conflictos sociales y cultura de la paz*.

Hoy se publican doce ponencias presentadas y que giran alrededor de la mujer como constructora de la paz, para ella y para los suyos. También cabe destacar que esta lucha por la paz se incardina en la búsqueda no de cualquier paz, sino de una donde esté presente la justicia social. Y si esta aspiración se desarrolla desde la antigüedad, no ahora por más cercana se difumina la lucha: los ejemplos modernos recorren estas páginas con una claridad certera, des de Bosnia a Argelia.

Las ponencias muestran un amplio abanico de ámbitos de investigación. Des de una perspectiva en principio remota, encontramos Antígona e Ismene: dos opciones femeninas ante el poder donde Ana Iriarte analiza los roles femeninos de dos de los personajes de *Antígona*, de Sófocles, prólogo argumental de los *Siete contra Tebas* de Esquilo. En «Nuevos contextos políticos en la sociedad plenomedieval: esposas y señoras en un mundo de jerarquía y felicidad», Esther Pascua y Ana Rodríguez diseccionan las relaciones, posiciones y actuaciones de la mujer en el complejo entramado vital y cultural de la Edad Media. Mujeres y conflictos familiares: demandas de justicia y estrategias discursivas en el mundo hispánico del setecientos María José de la Pascua Sánchez describe e interpreta el caso de las mujeres abandonadas en España por sus maridos, trasladados a las colonias americanas con un extraordinario trabajo documental y de investigación. Por otro lado, Mónica Buguera, de la Universitat de València, recupera con su ponencia «La formación de una identidad laboral femenina: las hilanderas en huelga. Valencia, 1873» uno de los episodios más significativos del proceso de formación de identidades de clase y género en la Valencia decimonónica.

Ya en una época más cercana, encontramos «Luchar por la democracia: formas de organización de las mujeres entre los años cincuenta y los años setenta», de Temma Kaplan, donde estudia las décadas que podrían parecer anodinas en este aspecto pero que resultaron de una gran trascendencia para el posterior cambio social al respecto. Olga Cabrera, de la universidad brasileña de Goiás, dentro de «En busca de las relaciones de género: experiencias de la vida, imágenes de narrativas», analiza el papel de la mujer en las

obras de Blasco Ibáñez, pero incidiendo en el efecto causado cuando se utilizaban como lecturas públicas en las fábricas tabaqueras en Cuba. Además, encontramos estudios sobre la Asociación Española de Mujeres Juristas, las huelgas de la fábrica Rok madrileña de 1976, el organizacionismo femenino en Zaragoza durante los primeros años de la Transición, las relaciones entre antimilitarismo y feminismo, la paz en el discurso feminista portugués y las mujeres argelinas en el momento actual. Hemos de remarcar que las ponencias presentan un altísimo nivel de calidad y rigor científico, recomendando su lectura a quien desee comprender un poco más la realidad que nos envuelve.

ROSER ESCRIVÀ

El naixement d'un país

El naixement d'una colònia. Dominació i resistència a la frontera valenciana (1238-1276). Josep Torrò. Universitat de València i Institut de Cultura Juan Gil-Albert. València i Alacant, 1999.

CADA vegada ens trobem, afortunadament, amb més llibres d'història que resulten tant o més atractius per al lector que les pròpies obres adreçades expressament vers aquest menester. Aquest estudi sobre el procés de consolidació de la nova estructura cristiana sobre el país andalusí vengut ens és relatat d'una manera àgil, expressiva i contundent; virtuts certament agraïbles quan hom les llig. Josep Torrò ens ofereix una visió summament

documentada i amb un rigor científic tan sòlid com els venerables carreus de les esglésies del segle XIII, el mateix que retrata a terres valencianes tot seguint el camí encetat per un dels màxims coneixedors d'aquest àmbit, Pierre Guichard, a qui tant ha d'agrair la historiografia valenciana. I ho aconsegueix sense triomfalismes ben intencionats ni decadentismes justificatius, mostrant una visió bastant completa del procés i de les condicions en què es desenvolupà la colonització feudal del regne de València des de la caiguda de l'urbs fins vespres de l'alçament d'al-Azraq el 1276. A més, l'autor es proposa, i la resposta se'ns ofereix molt satisfactòriament, esbrinar com i de quina manera s'estableixen i es desenvolupen els mecanismes d'articulació del cos social indígena -sí, els perdedors- dintre del sistema feudal creat pels «bàrbars de rojos cabells» vinguts del nord, com els descriu Ibn al-Labanna d'Al Ghesira (o Alzira, que li diuen ara). No ha estat una tasca fàcil, ja que l'ús i abús de la documentació existent, que una determinada historiografia tradicional ha realitzat fins ara, i les ambigüitats i llacunes existents a hores d'ara sobre els fets esdevinguts han dificultat la recerca; un clar exemple el tenim en el gairebé exaliburià ús del Llibre del Repartiment. En qualsevol cas, però, Josep Torrò ha estat capaç d'obrir una porta basada en l'aprofitament al màxim -un aprofitament intel·ligent i crític- dels documents que oferira llum sobre el camperolat andalusí, sobre el vast món que l'endemà del pas de les hosts jaumines es troba dins d'un aparell polític totalment diferent del conegut fins llavors. D'aquest procés, de les seues conseqüències, èxits i fracassos, sempre centrant-se en la frontera meridional del regne (allò que avui en diríem Comarques Centrals), trobem un acurat i ben manufacturat estudi. Amb tot això, sols em cal afegir que una versió ampliada d'aquest treball fou guardonat el 1997 amb el XIV Premi Ferran Soldevila de Biografia, Memòries i Estudis Històrics, atorgat per la Fundació Congrés de Cultura Catalana. Crec que Josep Torrò, en l'actualitat becari d'investigació a la Universitat Lumière-Lyon 2, ens ha arredonit la cara oculta de l'episodi més emblemàtic i totemitzat de la nostra història.

ALEXANDRE NAVARRO